

Skt. Hans tale 2024

Kære Læsø-boer, heltids-, deltids-, fritidslæsøboer og jeres venner og bekendte.
Velkommen til bålfest.

Om lidt sender vi endnu engang en heks af sted til Bloksbjerg – det er modigt i disse tider, hvor man skal vare sin mund i en lidt ophedet kønsdebat.

Men det går forhåbentligt – uden efterfølgende anklager. Det er trods alt en meget gammel tradition, at man Skt. Hans aften tænder et bål og lader heksen flyve. Og hun skal altså til Bloksberg i delstaten Sachsen-Anhalt i Tyskland.

Dernede har man sådan en smuk hilsen: Man siger Grüs Gott. Det betyder Goddag. Men det betyder også farvel.

Når man kan sige goddag og farvel på samme måde, kan man gå ud fra, at der ikke sket noget slemt undervejs. Man har beholdt det gode forhold, man havde til hinanden.

Og det er jo det, som det hele handler om: bevare et godt og venligt, positivt og fredeligt forhold til hinanden. Om Gud så skal blandes ind i det, bestemmer man jo selv.

Jeg har valgt, at min tale i aften først og fremmest skal handle om fred.

Der var ellers rigeligt andre emner, jeg kunne have valgt.

Der er rigtigt mange kriser, der kunne tales om. Miljøkrisen og den globale opvarmning med iltsvind og fiskedød, energikrisen, demokratiets krise, indvandringskrisen, krisen i sundhedsvæsenet, den vanvittig forskel på levestandarden mellem nord og syd. Og Venstre – Danmarks liberale Parti er i stor krise.

Jo, Verden står overfor store problemer – og mange af dem er nok menneskeskabte.

Snart sagt alle er i krise. Men ikke økonomisk. Det økonomiske råderum har aldrig været større, fortæller regeringen.

Jeg kunne jo også holde mig til noget lokalt. Men det er der så mange andre, der mener noget meget bedre om end jeg, så det afstår jeg fra.

Nej, jeg vælger at forholde mig til fred. Det skal talen handle om.

Og det skal den, fordi krig er noget lort.

Og det hører fortiden til. Vi er færdige med den slags. Det står i vores Skt. Hans sang: vi vil fred her til lands, Skt. Hans, Skt. Hans. Og dermed basta.

For en uges tid tonede vores krigsminister imidlertid frem sammen med statsministeren og anbefalede, at vi begyndte at samle forråd – til mindst tre dages selvforsyning af vand, lokumspapir, dåsemad og kammerjunkere. Det er måneder siden de svenske myndigheder anbefalede noget lignende.

Og det er ikke første gang, vi møder den anbefaling.

Min ældste søn blev konfirmeret i 1998. Den gang var der generalstrejke, og vi frygtede, at Gud slet ikke ville tage imod ham, hvis vi ikke fik hamstret en masse gær, så vi i hvert fald kunne bage brød. Jeg tror, jeg har et par pakker liggende endnu.

Jeg går heller ikke lige ned på wc-papir. Her er stadig noget tilbage fra coronadagene – da vi fyldte skuffer og skabe, så vi fint og hygiejnisk kunne forrette vores nødtørft.

Og nu får vi så anbefalet, at vi igen sikrer os et lager på mindst tre dages forbrug af frisk drikkevand, dåseleverpostej, batterier og mere toiletpapir.

Og det kan da aldrig skade, i det mindste understøtter det da omsætningen i dagligvarebutikkerne.

De gode råd om igen at opruste i spisekammeret er helt sikkert sagt i den bedste mening.

Men de er vel også udtryk for, at myndighederne ikke anser det for usandsynligt, at der pludselig opstår en krisesituation, hvor alle skal kunne klare sig selv nogle dage.

At vi forbereder os på naturkatastrofer, som storm, skybrud eller hedeølge, det er jo sådan set OK.

Men når man begynder at anbefale jodtabletter, så bliver det pludseligt noget andet. De hjælper vist ikke i tilfælde af meteorologiske fænomener.

Her handler det om forberedelse til krig – endda af den værste slags.

Og vi forbereder os. Militærbudgetterne skrues op, så hver gang vi tjener 100 kroner, så skal mindst to af dem gå til krigsmaskinen.

Vi sender soldater og rådgivere ud på mission. Måske er der en udsendt dansk soldat, der i det her øjeblik får skudt hovedet af eller bliver flænset op af en vejsidebombe et eller andet sted i verden.

Og er han ikke dansker, så er han nok amerikaner eller englænder eller afghaner.

Og vi køber udstyr – masser af udstyr.

Der er folk, der bruger al deres vågne tid på at planlægge, hvordan man slår flest mulige ihjel. Det sker hver eneste dag. Verden er fuld af ISI'er, thutsier, titoer, hamas'er, russere, amerikanere eller ukrainere, der alle sammen i en god sags tjeneste forsøger at bekriige andres gode sagers tjeneste.

Og vi vil altså være med

Vi tænker måske ikke så meget over, hvorfor nogen har planer om at ødelægge noget for os eller slå nogen af os ihjel. De er nok bare onde, og de opfatter jo nok sig selv som frihedskæmpere. Det er altid svært for en selv at skelne mellem, hvornår man er frihedskæmper, og hvornår man er terrorist.

Da jeg i sin tid nægtede at være soldat, var min begrundelse: Jeg kender jo ikke nogen, jeg skulle have skudt.

Men det var jo en elendig begrundelse: Selvfølgelig kendte jeg ikke nogen, jeg skulle have skudt – hvis jeg havde kendt dem, så ville jeg selvfølgelig ikke skyde dem.

Soldater kender jo aldrig nogen af dem, de skyder.

Jeg deltog i stedet i demonstrationstog helt tilbage i 1970 mod Vietnamkrigen. Jeg var opstillet som en lille sandwichmand – og på mine plader stod der:

Ned med alt – og nej tak til resten.

Det var måske nok lidt overdrevet – men det virkede – og Vietnamkrigen stoppede.

Og jeg kan stadig huske slagordene fra dengang for næsten 100 år siden:

“Make love – not war!

Give peace a chance!”

Det er jo fuldstændig, som i Skt. Hans sangen: vi vil fred her til lands.

Og nu skal vi så sidde med en pakke jodtabletter i hånden og vente på katastrofen.

Forfatteren Hans Scherfig følte under den kolde krig en lignende katastrofestemning, og konstaterede at regeringens modsvar var at pålægge danskerne at købe sovepiller, som du kunne tage med ned i beskyttelsesrummene, når bomberegnen blev for voldsom oppe på overfladen.

Scherfig undrede sig over, hvorfor vi skulle tage sovepiller mod krigen. Svaret fandt han i noget af den danske nationalkarakter: "der er noget poetisk sengeliggende ved forestillingen om fædrelandet", skrev han

Allerede guldalderdigterne havde den største fortrøstning til den danske mand: "at fast ubegribeligt ham lykken går i møde, mens hans sødt og sorgfrit blunder".

Den der sover synder ikke, siger et nationalt ordsprog. Men den der sover, tænker heller ikke.

Og der soves, hviles og slumres meget i den danske nationallitteratur.

"Danmark – Nu blunder den lyse nat
bag ved din seng, når du sover."

Selv farvandene omkring Danmark: "synger imens de dugger, sagte som sang ved vugger."

Og B.S. Ingemann skrev: "Gud ske tak og lov! vi så dejligt sov

Også i nationalsangen er de harniskklædte kæmper ivrige efter at hvile:

Dér sad i fordums tid
de harniskklædte kæmper,
//: udhvilede fra strid; ://
så drog de frem til fjenders mén,
nu hvile deres bene
//: bag højens bautastene. ://

Danmarks nationalsang er sikkert den eneste i verden, hvor man rigtigt hviler sig.

Og selve Holger Danske er som symbol en noget søvnig figur, som hviler i beskyttelsesrummet under Kronborg og kun ved meget sjældne lejligheder kan bevæges til en kortvarig opvågning.

Der findes næppe heller andre nationer eller folkeslag, der har så rig en skat af vuggeviser som vi:

Visselulle, nu barnlil
Sov mit barn, sov længe
Sov nu sødt og sov nu længe.

"Skynd dig ind i soveland
Li'så hurtigt som du kan

Skynd dig ind i drømmeriget,
så din drøm bliver rigtig lang.

Vi skal ikke være urolige. Vi skal bare sove.

Det er ligesom regeringen forudser stemningen: danskernes i fremtidens gravkammer med sovetabletter, jodtabletter, spand og transistorradio med FM.

Og jeg kunne godt frygte lidt, at vi på den måde kommer til at modarbejde vores egen beslutning, om at vi vil fred her til lands.

Vi opruster ganske vist og hjælper andre med at opruste. Men virker det ikke lidt bevidstløst?

Vi er måske til daglig ikke ligefrem harniskklædte, men jeg kan nu ikke rigtig se, at vi bidrager til fred og fordragelighed, når vi sejler af sted i krigslignende fartøjer, selvom det viser sig, at de er uden ammunition og uden skydeklare kanoner – og de kampvogne, vi fra vores overskudslager donerer til Ukraine, heller ikke i stand til at skyde.

Det største problem er måske at vi ikke engang ved, hvad fred er.

For nogle måneder siden blev der dannet en ny forening – hvis bare et par mennesker kan blive enige om et eller andet, så kan de danne en forening – og vi er indtil videre nøjagtigt fem, der er enige om, at vi ikke ved, hvad fred er. Derfor har vi kaldt foreningen Dansk Institut for Fredsfilosofi. Det er vores lokale norske filosof, Hans Kolstad, der blev opmærksom på udfordringen.

Ingen ved tilsyneladende, hvad fred er. Vi har kun en negativ definition på ordet; Fred kan kun beskrives ved hjælp af sin modsætning. Fred er fravær af krig, konflikt, kaos eller noget andet. Det er ingenting i kraft af sig selv. Og det kan da ikke være logisk, når det nu er det, vi alle sammen vil.

Så det er altså foreningens formål: vi skal have defineret en positiv betydning af ordet.

Jeg tegner her efter talen gerne nye medlemskaber til vores lille forening.

Vi står hele tiden i dilemmaet: Skal vi handle efter det gamle ord: "Øje for øje og tand for tand" eller skal vi handle efter ordene om "at vende den anden kind til"?

Men gamle ord kan man sjældent bruge. For hvert øjeblik har sine helt nye muligheder, og så gælder det om at vælge.

Men det burde ikke være svært at skelne mellem, hvornår man forsøger at skade andre og optrappe en konflikt, og hvornår man forsøger at komme overens – give sig og snakke sammen på en ordentlig måde.

Men man skal altid forsøge at forstå andre.

Og man skal i hvert fald altid forsøge at være mod andre, som man gerne vil have, at de skal være mod én selv.

Misundelse, egoisme og trangen til at eje og besidde er sikkert egenskaber og motiver, der ligger dybt i os alle sammen.

Men det gør det jo ikke til fine og ædle motiver.

Og hvis disse motiverne følges op af snyd, bedrag, magtanvendelse eller tilfældig vold, så er det ikke bare ikke OK.

Man er nødt til at starte med at lære sig selv at kunne lide alle mennesker.

Så får man garanteret slet ikke lyst til at skyde eller skade nogen.

Og vi ved det godt fra vores helt nære liv. Har vi har noget, vi går og tumler med – er kedede af – synes er træls – nogen vi er vrede på - så bliver problemet helt sikkert ikke løst af, at vi løsner et par skud, skader nogen andre, vælter ind i slagsmål eller fægter med arme og ben og råber højt ad hinanden.

Løsningerne ligger altid i at snakke samme – finde løsningerne i fællesskab.

Og de ligger i at tænke sig om.

Det er der her i Ægirs Have en rigtig god mulighed for.

Lige herovre bagved ligger der en lille undseelig labyrint. Det er egentlig et kunstværk. Skabt af den amerikanske landarkitekt-kunstner Herbert Parker med materialer fra bl.a. det første tanghus, der blev restaureret i 2016. Altså med 300 år gammelt ålegræs. Den lille labyrint er nok det nærmeste vi kommer til rigtig verdenskunst på Læsø – selvom vi har både Asger Jorn og Per Kirkegaard at prale med.

Men Herb Parker har bygget sine labyrinter overalt i verden og som regel med det samme motiv.

Man farer ikke vild i Parkers labyrinter. Man går ind i den ene ende og forsvinder lidt fra verden udenfor. Inde i midten møder man et lille rum, hvor man kan sætte sig og

fundere lidt over tilværelsen og måske møde et andet menneske, hilse pænt og udveksle lidt erfaring og fortælling, inden man igen rejser sig og går ud af labyrintens modsatte ende – lidt mere klar i tanken og parat til igen at møde den virkelige verden – men nu med fuldstændig fred i sindet.

Og når vi nu om lidt sender heksen afsted til Bloksbjerg for at mødes med andre hekse, så skal hun have en hilsen med os, om at vi altså stadig mener, at vi vil fred her til lands.

God Sankt Hans aften og god sommer.